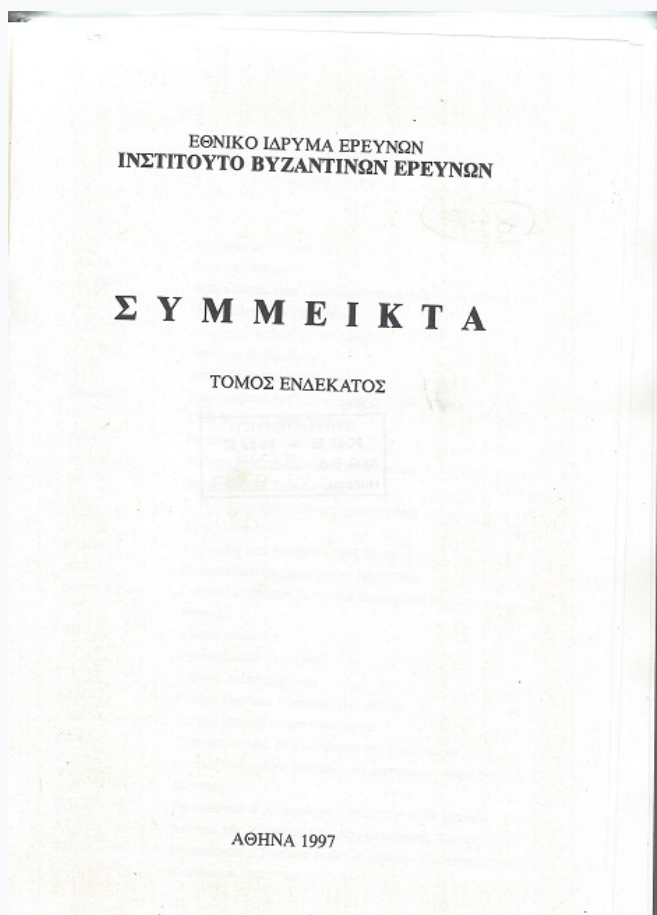

Byzantina Symmeikta

Vol 11 (1997)

SYMMEIKTA 11

Σχετικά με τα αίτια της εκθρόνισης του
πατριάρχη Νικολάου Α' Μυστικού (907)

Βασιλική ΒΛΥΣΙΔΟΥ

doi: [10.12681/byzsym.821](https://doi.org/10.12681/byzsym.821)

Copyright © 2014, Βασιλική ΒΛΥΣΙΔΟΥ

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

ΒΛΥΣΙΔΟΥ Β. (1997). Σχετικά με τα αίτια της εκθρόνισης του πατριάρχη Νικολάου Α' Μυστικού (907). *Byzantina Symmeikta*, 11, 23–36. <https://doi.org/10.12681/byzsym.821>

ΒΑΣΙΛΙΚΗ Ν. ΒΛΥΣΙΔΟΥ

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΕΚΘΡΟΝΙΣΗΣ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗ
ΝΙΚΟΛΑΟΥ Α΄ ΜΥΣΤΙΚΟΥ (907)

Την 1η Φεβρουαρίου του 907 ο Λέων Σ΄ εκθρόνισε τον Νικόλαο Α΄ Μυστικό, μετά την άρνησή του να αναγνωρίσει τον τέταρτο γάμο του αυτοκράτορα με την Ζωή Καρβονοψίνα. Σκοπός της παρούσας μελέτης δεν είναι να επανεξετάσει το ζήτημα της τεταρτογαμίας του Λέοντος Σ΄· εκείνο το οποίο ενδιαφέρει είναι το γεγονός ότι ο πατριάρχης, κατά τη διάρκεια της ρήξης του με τον αυτοκράτορα, ανέπτυξε πολιτική δράση: συνδέθηκε με επίλεκτα μέλη της βυζαντινής κοινωνίας και φέρεται ως αναμειγμένος σε ανατρεπτικές κινήσεις κατά του Λέοντος Σ΄. Στο ιδιαίτερα επίφοβο για την αυτοκρατορική εξουσία φαινόμενο αυτό επαναλαμβανόταν μία πρόσφατη αντίστοιχη εμπειρία, όταν αυτοκράτορας ήταν ο Βασίλειος Α΄ και πατριάρχης ο Φώτιος.

Ο Νικόλαος Α΄ υπήρξε οίκογενής και μαθητής του πατριάρχη Φωτίου¹ και έχει χαρακτηριστεί ως συνεχιστής των ιδεωδών του δασκάλου του². Στη μελέτη αυτή εντοπίζονται οι ομοιότητες της πολιτικής δράσης του Φωτίου και αυτής του Νικολάου Μυστικού κατά την πρώτη πατριαρχεία του. Ίσως, από τη διερεύνηση αυτή προκύπτει ένας ακόμη λόγος, ο οποίος ώθησε τον Λέοντα Σ΄ να εκθρονίσει τον Νικόλαο Α΄.

1. *Βίος Εὐθυμίου*, έκδ. Patricia KARLIN-HAYTER, 11. Βλ. τα σχόλια της KARLIN-HAYTER στην έκδοση του *Βίου*, σ. 162-163. Πρβλ. R. J. H. JENKINS, A Note on the Patriarch Nicholas Mysticus, *Acta Ant. Acad. Sc. Hung.* 2, 1963, 145-147 (=ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ, *Studies on Byzantine History of the 9th and 10th Centuries*, Λονδίνο 1970, αρ. V).

2. J. HERGENRÖTHER, *Photius, Patriarch von Konstantinopel. Sein Leben, seine Schriften und das griechische Schisma*, τόμ. Γ΄, Regensburg 1869 (ανατύπωση Darmstadt 1966), 655. Πρβλ. Ι. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ, *Νικόλαος Α΄ ο Μυστικός (852-925), Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως (901-907, 912-925)*, Αθήνα 1967, 35, 184.

Α΄

Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως από τον Μάρτιο του 901, ο Νικόλαος Α΄ Μυστικός φαίνεται ότι αναμείχθηκε για πρώτη φορά στις πολιτικές υποθέσεις της αυτοκρατορίας το φθινόπωρο του 902, όταν ο δρουγγάριος του πλωίμου Ευστάθιος³ θεωρήθηκε υπεύθυνος για την πτώση του Ταυρομενίου και, μαζί με τον Καράμαλο, αντιμετώπιζε την κατηγορία της προδοσίας, που διατύπωσε ένας άλλος υπερασπιστής της σικελικής πόλης, ο Μιχαήλ Χαράκτης⁴. Οι δύο αξιωματούχοι κρίθηκαν ένοχοι και καταδικάστηκαν σε θάνατο, αλλά χάρη στην παρέμβαση του πατριάρχη Νικολάου εκάρησαν μοναχοί· ο Καράμαλος στη μονή Πικριδίου και ο Ευστάθιος στη μονή Στουδίου⁵.

Το επεισόδιο αυτό θυμίζει ένα άλλο, που διαδραματίστηκε το 878, και τους πρωταγωνιστές του οποίου ο Νικόλαος Α΄ μνημονεύει σε μία επιστολή του προς τον Ρωμανό Λακαπηνό⁶. Μετά την πτώση των Συρακουσών το 878, η οργή του Βασιλείου Α΄ για τον κωλυσιεργό δρουγγάριο του πλωίμου Αδριανό ήταν μεγάλη, αλλά η μεσολάβηση του πατριάρχη Φωτίου απήλλαξε

3. Για το εάν ο Ευστάθιος ταυτίζεται ή όχι με τον Ευστάθιο Αργυρό, βλ. R. H. DOLLEY, *The Lord High Admiral Eustathios Argyros and the Betrayal of Taormina to the African Arabs in 902*, *Atti dello VIII Congresso Internazionale di Studi Bizantini = Studi Bizantini e Neoellenici* 7, 1953, 340-353· F. DVORNIK - R. J. H. JENKINS - B. LEWIS - Gy. MORAVCSIK - D. OBOLENSKY - S. RUNCIMAN, *Constantine Porphyrogenitus, De Administrando Imperio*, τόμ. Β΄: *Commentary*, Λονδίνο 1962, 191 (στο εξής: *Commentary*)· F. VANNIER, *Familles byzantines: Les Argyroi (XIe-XIIe siècles)*, Παρίσι 1975, 22-24.

4. Για την ταύτιση του Μιχαήλ Χαράκτη με τον Μιχαήλ, ο οποίος μνημονεύεται στον *Βίο Ηλία του Νέου*, έκδ. G. ROSSI-TAIBBI, *Vita di Sant'Elia il Giovane*, Παλέρμο 1962, 64, 100, βλ. Germaine de COSTA-LOUILLET, *Saints de Sicile et d'Italie méridionale aux VIIIe, IXe et Xe siècles*, *Byzantion* 29-30, 1959-1960, 104.

5. ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ (Βόννη), 860-861, ΛΕΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣ (Βόννη), 274-275, ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΜΕΛΙΤΗΝΟΣ (έκδ. TAFEL), 192. Βλ. και σημ. 10. Πρβλ. R. J. H. JENKINS, *The Flight of Samonas*, *Speculum* 23/2, 1948, 225 (=ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ, *Studies*, αρ. X).

6. Επιστολή Νικολάου Μυστικού, έκδ. R. J. H. JENKINS - L. G. WESTERINK, αρ. 75, σ. 326 και σχόλια σ. 557-558. Βλ. και V. GRUMEL - J. DARROUZÈS, *Les registes des actes du patriarcat de Constantinople*, I. *Les actes des patriarches*, fasc. II-III. *Les registes de 715 à 1206*, Παρίσι 1989², αρ. 700[665].

τον ναύαρχο *τῆς ἐσχάτης* τιμωρίας⁷. Τα δύο αυτά επεισόδια έχουν την ίδια υπόθεση και οι πρωταγωνιστές τους τα ίδια αξιώματα, τους ίδιους ρόλους. Η αρχή της ανάμειξης του Νικολάου Μυστικού στα πολιτικά πράγματα της αυτοκρατορίας θυμίζει ενέργειες του δασκάλου του πατριάρχη Φωτίου.

Δεκαοκτώ χρόνια μετά την πτώση του Ταυρομενίου, ο Νικόλαος Α΄, απευθυνόμενος προς τον Ρωμανό Λακαπηνό και αποκρούοντας τον ισχυρισμό ορισμένων ότι η κακή πορεία των πραγμάτων της αυτοκρατορίας οφείλεται στην έριδα της τεταρτογαμίας, επικαλείται τις κατακτήσεις της Τεφρικής, του Μπάρι, της Λογγοβαρδίας, του Τάραντα και άλλων κάστρων από τον Βασίλειο Α΄, την περίοδο κατά την οποία ο Φώτιος είχε εκδιωχθεί από τον πατριαρχικό θρόνο, και την άλωση των Συρακουσών από τους Άραβες, όταν ο πατριάρχης Φώτιος είχε επανέλθει στην ηγεσία της Εκκλησίας. Την ευθύνη για την απώλεια των Συρακουσών ο Νικόλαος Α΄ επιρρίπτει στην αμέλεια του τότε δρουγγαρίου του πλώιμου Αδριανού. Συνεχίζοντας με γεγονότα, τα οποία διαδραματίστηκαν επί της βασιλείας του Λέοντος Σ΄, ο πατριάρχης υπενθυμίζει ότι, ενώ στους κόλπους της Εκκλησίας επικρατούσε ειρήνη, κυριεύθηκαν η Θεσσαλονίκη και το Ταυρομένιον. *Διὰ τί ; Ὅτι ἐνταῦθα ἀμέλειαν προηγήσαντο. Καὶ γὰρ ἐπιδεομένων βοηθείας τῶν Θεσσαλονικέων, ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ἀναβαλλόμενοι πρὸς τὸ ἀπολυθῆναι ἐκεῖ πλώϊμον ἀπώλεσαν τὰ πράγματα*⁸.

Εκείνο, το οποίο μπορεί κανείς να διαπιστώσει αμέσως, είναι ότι η άλωση της Θεσσαλονίκης, 31 Ιουλίου 904⁹, και η πτώση του Ταυρομενίου, 1η Αυγούστου 902¹⁰, δεν παρατίθενται κατά χρονολογική σειρά. Η πρόταξη του μεταγενέστερου χρονικά γεγονότος δεν οφείλεται σε άγνοια ή κάποια σύγχυ-

7. ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΘΕΟΦΑΝΗ (Βόννη), 312. Βλ. Βασιλική ΒΛΥΣΙΔΟΥ, *Εξωτερική πολιτική και εσωτερικές αντιδράσεις την εποχή του Βασιλείου Α΄. Έρευνες για τον εντοπισμό των αντιπολιτευτικών τάσεων στα χρόνια 867-886*, Αθήνα 1991, 37-38 και 64-65. Πρβλ. Η. ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗΣ, Το επεισόδιο του Αδριανού. «Πρόγνωσης» και «τελεσθέντων δήλωσις», *Πρακτικά Β΄ Διεθνούς Συμποσίου «Η Επικοινωνία στο Βυζάντιο»*, Αθήνα 1993, 195-226.

8. Βλ. σημ. 6.

9. ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΜΕΝΙΑΤΗΣ, έκδ. G. BÖHLIG, 30-38. Βλ. A. A. VASILIEV - M. CANARD, *Byzance et les Arabes*, τόμ. Β΄, α΄ μέρος: *La dynastie macédonienne (867-959)*, Βρυξέλλες 1968, 166-176.

10. ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, 365. Βλ. VASILIEV - CANARD, *ό. π.*, 145-147.

ση του πατριάρχη, ούτε μπορεί να θεωρηθεί τυχαία. Η πρόθεση του Νικολάου Α΄ να δώσει στο συμβάν ιδιαίτερη έμφαση αποκαλύπτεται, όταν, στη συνέχεια, επανέρχεται μόνο στη μη έγκαιρη αποστολή στόλου για την υπεράσπιση της Θεσσαλονίκης. Ακόμη, ενώ για την πτώση των Συρακουσών ο Νικόλαος θεώρησε ως αποκλειστικά υπεύθυνο τον δρουγγάριο του πλωίμου Αδριανό, αποσεύοντάς έτσι την ευθύνη από τον Βασίλειο Α΄, για την κατάληψη της Θεσσαλονίκης και του Ταυρομενίου δεν ενοχοποίησε κανέναν ανώτατο αξιωματούχο, αφήνοντας έτσι να υπονοηθεί ότι εκείνος, ο οποίος επέδειξε αμέλεια τότε, πρέπει να ήταν μάλλον ο αυτοκράτορας Λέων Σ΄.

Ενδιαφέρον, όμως, στην περίπτωση αυτή δεν παρουσιάζουν μόνο οι εχθρικές διαθέσεις του Νικολάου Α΄ έναντι του Λέοντος Σ΄, αλλά και ο λόγος, για τον οποίο ο πατριάρχης θέλησε να «υποβαθμίσει» την πτώση του Ταυρομενίου, ένα γεγονός, το οποίο, σε αντίθεση με την περίπτωση της Θεσσαλονίκης, μόνο πρόσκαιρα επανορθώθηκε για την αυτοκρατορία¹¹.

Μεταξύ Μαρτίου του 919 και Ιουλίου 920¹² οι σχέσεις του Νικολάου Α΄ με τον Ρωμανό Λακαπηνό δεν είχαν αποκραυγαλωθεί: ο πατριάρχης δεν έδωσε έμφαση στην πτώση του Ταυρομενίου, για να μην υπενθυμίσει στον αποδέκτη της επιστολής του και τωρινό κυρίαρχο του παλατιού την ανάμειξή του σε πολιτικές υποθέσεις της αυτοκρατορίας και, κυρίως, τις διασυνδέσεις, που είχε στο παρελθόν.

Β΄

Η δεύτερη ανάμειξη του πατριάρχη Νικολάου Μυστικού στα πολιτικά πράγματα της αυτοκρατορίας χρονολογείται στις 11 Μαΐου του 903, όταν ο Λέων Σ΄ δέχθηκε στο ναό του αγίου Μωκίου επίθεση από κάποιον ονόματι Στυλιανό και όλοι, άρχοντες και κλήρος, τράπηκαν σε φυγή¹³.

11. Βλ. E. EICKHOFF, *Seekrieg und Seepolitik zwischen Islam und Abendland. Das Mittelmeer unter byzantinischer und arabischer Hegemonie (650-1040)*, Βερολίνο 1966, 275. Πρβλ. E. KISLINGER, *War Messina bereits ab 842/843 arabisch?*, στο: *Σύνδεσμος. Studi in Onore di Rosario Anastasi*, τόμ. Β΄, Università di Catania 1994, 213.

12. Βλ. πιο πάνω σημ. 6.

13. Βλ. πιο κάτω σημ. 16, 21 και 22.

Στη στροφή του ένατου προς τον δέκατο αιώνα, ο Λέων Σ΄ είχε απαλλαγεί μεν από την παρουσία του «προστάττοντος και επιτάττοντος» Στυλιανού Ζαούτζη¹⁴, όχι όμως και από το φαινόμενο συνεννόησης επίλεκτων μελών της βυζαντινής κοινωνίας μεταξύ τους ή με κάποιον υψηλά ιστάμενο και ισχυρό άνδρα.

Το 899 ο αυτοκράτορας ανακάλυπτε μία «γέφυρα συνεννόησης» στρατηγών και αρχόντων με τον βασιλεοπάτορα¹⁵ και το 903 έβλεπε την ενιαία στάση αρχόντων και κλήρου. Ο πυρήνας των αντιπολιτευτικών τάσεων διευρυνόταν...

Σύμφωνα με τον *Βίο Ευθυμίου*, ο Λέων Σ΄, μετά την επίθεση στο ναό του Αγίου Μωκίου, και προς Νικόλαον τὸν πατριαρχοῦντα ἤχθέσθη τὰ μέγιστα, ὥς μὴ τοῦ αὐτοῦ κλήρου καταλειφθῆναι τινα ἐπὶ τοῦ βήματος, ἀλλ' οὔτε αὐτὸν Νικόλαον¹⁶. Λίγο αργότερα, ο αυτοκράτορας έδινε βαρύτερη μορφή στις αιτιάσεις του κατά του Νικολάου Α΄, ισχυριζόμενος ότι ο πατριάρχης ήταν σε γνώση της δολοφονικής απόπειρας εναντίον του¹⁷.

Ο βιογράφος του πατριάρχη Ευθυμίου δεν δίνει μόνο ιδιαίτερη έμφαση στις υποψίες του Λέοντος Σ΄ έναντι του Νικολάου Μυστικού για την επίθεση αυτή, αλλά, στη συνέχεια, αποκαλύπτει το γράμμα-πρόσκληση, που απηύθυνε ο πατριάρχης στον Ανδρόνικο Δούκα, και το γεγονός ότι ο Νικόλαος βάπτισε τον Κωνσταντίνο Ζ΄ μόλις αντιλήφθηκε ότι ο αυτοκράτορας είχε ανακαλύψει τη σύμπλευσή του με τον αποστάτη. Ο πατριάρχης βαρυνόταν με πληθώρα σφαλμάτων¹⁸ και η προσπάθεια συμφιλίωσής του με τον αυτοκράτορα τερματίστηκε, όταν πληροφορήθηκε τη βούληση του

14. *Βίος Ευθυμίου*, 55. Ο Ζαούτζης πέθανε τον Ιούνιο/Ιούλιο του 899. Βλ. R. J. H. JENKINS, The Chronological Accuracy of the «Logothete» for the Years A. D. 867-913, *DOP* 19, 1965, 104 (ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ, *Studies*, αρ. ΙΙΙ).

15. Για τις αντιπολιτευτικές ενέργειες κατά του Λέοντος Σ΄ μέχρι το 900, βλ. Βασιλική ΒΛΥΣΙΔΟΥ, Η επιβουλή στα Δαμιανού και η ναυπήγηση «βασιλικού δρομωνίου», *Δίπτυχα* 6, 1994-95, 79-88· ΤΗΣ ΙΔΙΑΣ, Ο Λέων Σ΄ αντιμέτωπος με την «αντιπολίτευση» του πατέρα του, *Πρακτικά ΙΔ΄ Πανελληνίου Ιστορικού Συνεδρίου*, Θεσσαλονίκη 1994, 29-41, όπου η αναφορά πηγών και βιβλιογραφίας.

16. *Βίος Ευθυμίου*, 67. Βλ. ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΜΠΟΥΡΛΑΡΑ, *Καθοσίωσις και τυραννίς κατά τους μέσους βυζαντινούς χρόνους. Μακεδονική δυναστεία (867-1056)*, Αθήνα-Κομοτηνή 1981, 49-51, όπου η σχετική βιβλιογραφία.

17. *Βίος Ευθυμίου*, 75.

18. *Βίος Ευθυμίου*, 71: (σειράς γάρ τῶν οικείων σφαλμάτων κατακεκράτητο)...

Λέοντος ζ' να τον εκθρονίσει. Στον *Βίο Ευθυμίου* παρατίθεται ένας εριστικότατος μεταξύ τους διάλογος, από τον οποίο προκύπτει ότι η τεταρτογαμία ήταν το πρόσχημα, που χρησιμοποιούσε ο Νικόλαος Μυστικός για να ανατρέψει τον Λέοντα ζ' ¹⁹.

Μεταξύ της διήγησης του *Βίου Ευθυμίου* και των υπολοίπων πηγών, που κατέγραψαν τα συμβάντα αυτά, υπάρχει προφανής διάσταση. Τα ιστοριογραφικά κείμενα, που εξιστορούν τη βασιλεία του Λέοντος ζ' , είναι παραλλαγές του *Χρονικού* του Λογοθέτη, οι οποίες, όπως είναι γνωστό, διακρίνονται εχθρικά προς την Μακεδονική δυναστεία²⁰. Οι συγγραφείς αυτών ακριβώς των κειμένων αποσιώπησαν το ρόλο του Νικολάου Μυστικού κατά την επίθεση στον Άγιο Μώκιο και συσκοτίσαν τη στάση του στην αποστασία του Ανδρονίκου Δούκα.

Ειδικότερα, ενώ για τη δολοφονική απόπειρα του 903 τονίζουν ότι η υποψία του Λέοντος ζ' στράφηκε κατά του αδελφού του Αλεξάνδρου, αποφεύγουν να αναφέρουν ακόμη και το όνομα του πατριάρχη²¹. Η πληροφορία, όμως, ότι την ημέρα εκείνη ο αυτοκράτορας είχε αναθέσει στον Σαμωνά να εγκαταστήσει την Ζωή Καρβονοψίνα στο παλάτι²² καθιστά την επίθεση στον Άγιο Μώκιο την πρώτη και σαφή απάντηση, που άρχοντες και κλήρος έδωσαν στον Λέοντα ζ' και τη βούλησή του να αποκτήσει διάδοχο. Για αυτό ακριβώς το θέμα, το ζήτημα της τεταρτογαμίας δηλαδή, ο πατριάρχης, όπως είναι γνωστό, και σαφείς απόψεις είχε και μεγάλη δράση ανέπτυξε.

Όσον αφορά τη φυγή του Ανδρονίκου Δούκα στους Άραβες τον Μάρτιο του 906²³, τα λογοθετικά κείμενα την αποδίδουν σε δύο ειδήσεις, που

Πρβλ. J. GAY, *Le patriarche Nicolas le Mystique et son rôle politique*, *Mélanges Ch. Diehl*, τόμ. Α', Παρίσι 1930, 92.

19. *Βίος Ευθυμίου*, 69-75.

20. F. HIRSCH, *Byzantinische Studien*, Λιψία 1876 (ανατύπωση Άμστερνταμ 1965), 62-68· A. P. KAZDAN, *Khronika Simeona Logofeta*, *Viz. Vrem.* 15, 1959, 140-141· Patricia KARLIN-HAYTER, *When Military Affairs were in Leo's Hands. A Note on Byzantine Foreign Policy (886-912)*, *Traditio* 23, 1967, 15 (=ΤΗΣ ΙΔΙΑΣ, *Studies in Byzantine Political History*, Λονδίνο 1981, σφ. XIII).

21. ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, 365, ΨΕΥΔΟ-ΣΥΜΕΩΝ (Βόννη), 705, ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ (Istrin), 31, ΣΚΥΛΙΤΖΗΣ, έκδ. I. THURN, 181.

22. ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ, 861, ΛΕΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣ, 275, ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΜΕΛΙΤΗΝΟΣ, 192.

23. R. J. H. JENKINS, *Leo Choerosphactes and the Saracen Vizier*, *ZRVI* 8/1, 1963, 167-175 (=ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ, *Studies*, σφ. XI).

έφθασαν στον αποστάτη: την καταδίωξή του από τον πεθερό του Γρηγορά Ιβηρίτζη και την εκθρόνιση του Νικολάου Μυστικού²⁴. Η χρονολογική, όμως, σειρά των γεγονότων διαψεύδει το περιεχόμενο της δεύτερης είδησης. Στις 6 Ιανουαρίου του 906 ο Νικόλαος Α΄ βάπτισε τον Κωνσταντίνο Ζ΄²⁵ και ο Ανδρόνικος δεν πληροφορήθηκε ότι ο πατριάρχης παραιτήθηκε, αλλά ότι τον εγκατέλειψε, ενδίδοντας στις πιέσεις του Λέοντος Σ΄²⁶. Οι συγγραφείς των λογοθετικών κειμένων αποσιώπησαν μεν το γεγονός ότι ο Νικόλαος Μυστικός πρόδωσε τον μέχρι τότε σύμμαχό του, άφησαν, όμως, να διαφανεί ότι η υποστήριξή του είχε αποφασιστική σημασία για την ευόδωση των σχεδίων του Δούκα. Όταν η στάση κάποιου καθορίζει την επιτυχία ή την αποτυχία μίας ενέργειας, τότε το πρόσωπο αυτό σίγουρα διαδραματίζει πρωταρχικό ρόλο.

Σύμφωνα με τον *Βίο Ευθυμίου*, ο Λέων Σ΄ απομάκρυνε τον Νικόλαο Μυστικό από τον πατριαρχικό θρόνο το 907 με την κατηγορία του «έχθρου καὶ πολεμίου» της βασιλείας του²⁷. Σύμφωνα με τα λογοθετικά κείμενα, ο αυτοκράτορας, με τη βοήθεια του Σαμωνά, συνεργού του *πρός παρανομίαν καὶ κακίαν ἄπασαν*, εκθρόνισε τον πατριάρχη, επειδή δεν αναγνώριζε το γάμο του με την Ζωή Καρβονοψίνα²⁸. Στο αγιολογικό κείμενο η ευθύνη επιρρίπτεται στον Νικόλαο Α΄, ενώ στις ιστοριογραφικές πηγές στον Λέοντα Σ΄. Οι εκτιμήσεις των κειμένων είναι διαφορετικές, όπως διαφορετικός είναι και ο τρόπος, με τον οποίο παρουσίασαν τη σύγκρουση αυτή. Βέβαιο είναι ότι κατά τη διάρκεια της ρήξης Λέοντος Σ΄ και Νικολάου Μυστικού εκδηλώθηκαν ανατρεπτικές κινήσεις, οι οποίες έτυχαν ευρείας υποστήριξης από υψηλά ιστάμενα πρόσωπα. Κάτι ανάλογο είχε συμβεί σχετικά πρόσφατα με τον Βασίλειο Α΄ και τον Φώτιο, οι πολιτικές απόψεις των οποίων δεν

24. ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, 372, ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ, 867, ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΜΕΛΙΤΗΝΟΣ, 197, ΣΚΥΛΙΤΖΗΣ, 187. Βλ. τα σχόλια της KARLIN-HAYTER στην έκδοση του *Βίου Ευθυμίου*, σ. 24-28, 59-61 και 189-190.

25. ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ, 865. Βλ. JENKINS, *Accuracy*, 105.

26. Βλ. τα σχόλια της KARLIN-HAYTER στην έκδοση του *Βίου Ευθυμίου*, σ. 191-192. Πρβλ. ΤΗΣ ΙΔΙΑΣ, *Le synode à Constantinople de 886 à 912 et le rôle de Nicolas le Mystique dans l'affaire de la tétragamie*, *JÖB* 19, 1970, 77, σημ. 43 (=ΤΗΣ ΙΔΙΑΣ, *Studies*, αρ. XVI).

27. *Βίος Ευθυμίου*, 73.

28. ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, 370-371, ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ, 865.

συνέπιπταν²⁹. Την εποχή που ο Βασίλειος ο Μακεδών αποφάσισε τη συνέχιση του πολιτικού του προγράμματος, αποκαλύφθηκε η συνωμοσία του δομestίκου των ικανάτων Κουρκούα. Τον Μάρτιο του 886 διαπομπεύθηκαν εξήντα έξι συγκλητικοί και άρχοντες³⁰. Ήταν η μόνη φορά που ο αυτοκράτορας αυτός βρέθηκε αντιμέτωπος με τις «αντιρρήσεις» τόσων μελών της κοινωνικά ανώτερης τάξης.

Γ΄

Ειπώθηκε ήδη ότι η αρχή της ανάμειξης του Νικολάου Α΄ στις πολιτικές υποθέσεις της αυτοκρατορίας θυμίζει ενέργειες του Φωτίου. Και οι δύο πατριάρχες παρενέβησαν υπέρ των δρουγγαρίων του πλωίμου Αδριανού και Ευσταθίου, όταν θεωρήθηκαν υπαίτιοι της πτώσης των Συρακουσών και του Ταυρομενίου αντίστοιχα³¹. Σε αντίθεση, όμως, με τον Αδριανό, ο οποίος δεν επανεμφανίζεται στις πηγές, ο Ευστάθιος αποκαταστάθηκε στο αξίωμά του πριν από τον Ιούλιο του 904³². Η αναποτελεσματικότητά του στην αντιμετώπιση του Λέοντος Τριπολίτου οδήγησε στην παύση και την αντικατάστασή του από τον Ιμέριο³³. Οι σχέσεις του Νικολάου Α΄ με τον νέο επικεφαλής του στόλου ήταν μάλλον εχθρικές³⁴ και αυτό, ίσως, να αποτελεί έναν ακόμη

29. A. P. KAŽDAN, Socialnye i političeskie vzgliady Fotija, *Ežegodnik museja istorii religii i ateizma* 2, 1985, 130-132· T. K. ΛΟΥΓΓΗΣ, *Η ιδεολογία της βυζαντινής ιστοριογραφίας*, Αθήνα 1993, 93-114.

30. ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ, 847-848. Αναλυτικά, βλ. ΒΛΥΣΙΔΟΥ, *Βασίλειος Α΄*, 190-208.

31. Βλ. πιο πάνω, σ. 24-26.

32. ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, 366. Βλ. VASILIEV-CANARD, *ό. π.*, 165 και VANNIER, *Argyroi*, 24.

33. ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, 367. Βλ. R. GUILLAND, *Recherches sur les institutions byzantines*, τόμ. Α΄, Άμστερνταμ 1967, 537-538.

34. Ο Ιμέριος ήταν συγγενής της Ζωής Καρβονοψίνας. Βλ. *Βίο Εὐθυμίου*, 109 και τα σχόλια της KARLIN-HAYTER στην έκδοση του *Βίου*, σ. 220-222. Ακόμη, ο πατριάρχης, στην επιστολή του προς τον χαλίφη, καταδίκασε τον Ιμέριο για τη σφαγή των Σαρακηνών της Κύπρου. Βλ. Επιστολή Νικολάου Μυστικού αρ. 1, σ. 8-10 και σχόλια σ. 525-526. Πρβλ. GRUMEL-DARROUZÈS, *Regestes*, αρ. 632[646].

λόγο, για τον οποίο ο πατριάρχης στην επιστολή, που αναφέραμε³⁵, επανέρεχεται μόνο στην πτώση της Θεσσαλονίκης: εκείνη την εποχή δρουγγάριος του πλωίμου δεν ήταν ο Ευστάθιος, αλλά ο Ιμέριος.

Στους δύο αυτούς αξιωματούχους αναφέρεται και ο Κωνσταντίνος Ζ΄. Για τον Ιμέριο και την ανεπιτυχή θητεία του στην ηγεσία του στόλου αποφεύγει να εκφράσει οποιαδήποτε κρίση³⁶. Για τον Ευστάθιο, όμως, ο Πορφυρογέννητος τηρεί διαφορετική στάση: θέτοντας στο στόμα των Ούγγρων την εκτίμηση ότι ο πρωτελάτης Μιχαήλ Βαρχαλάς έπρεπε να είναι η «κεφαλή» του στόλου³⁷, κάνει σαφή υπαινιγμό εναντίον του Ευσταθίου³⁸.

Ίσως, ο Κωνσταντίνος Ζ΄ να μην εξέφρασε μία φορά μόνο τη δυσπιστία του για τον αξιωματούχο αυτό. Σε κάποια «περίστασιν», η οποία δεν ήταν άλλη από τη σικελική εκστρατεία του 902, ο Λέων Σ΄ είχε θέσει υπό τις διαταγές του Ευσταθίου τους κωπηλάτες των δύο «βασιλικών δρομωνίων» και τους έμπιστούς του πρωτοκαράβους Ποδάρωνα και Λέοντα Αρμένη³⁹. Η απόσπαση στο στόλο εκστρατείας των αφοσιωμένων στον αυτοκράτορα πληρωμάτων και των δύο πρωτοκαράβων, που, κατά πάσα πιθανότητα, τοποθετήθηκαν στο άμεσο περιβάλλον του δρουγγαρίου του πλωίμου, αποτελεί μία ακόμη ένδειξη ότι ο Ευστάθιος δεν έχαιρε της απολύτου εμπιστοσύνης του Λέοντος Σ΄.

Αμέσως μετά τη διήγηση της απόσπασης αυτής, ο Πορφυρογέννητος παρέχει την ακόλουθη διευκρίνιση: *Τοῦτο δὲ ὅλον ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς διὰ τὸ ἀποβλέπειν τὸν πατρίκιον Εὐστάθιον καὶ δρουγγάριον τοῦ πλωῖμου πρὸς πόλεμον τῶν ἐναντίων*⁴⁰. Οι εκδότες του κειμένου μετέφρασαν το απόσπασμα ως εξής: All this the emperor did because the patrician Eustathius, the lord

35. Βλ. πιο πάνω σημ. 6.

36. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΣ, *Πρὸς τὸν ἴδιον υἱὸν Ῥωμανόν*, έκδ. Gy. MORAVCSIK - R. J. H. JENKINS, κεφ. 50, σ. 240-242 (στο εξής: *DAI*) και *Περὶ βασιλείου τάξεως*, έκδ. I. REISKE, 651. Βλ. *Commentary*, 192.

37. *DAI*, κεφ. 51, σ. 252.

38. Βλ. Τ. Κ. ΛΟΥΓΓΗΣ, *Κωνσταντίνου Ζ΄ Πορφυρογέννητου, De Administrando Imperio* (*Πρὸς τὸν ἴδιον υἱὸν Ῥωμανόν*). *Μία μέθοδος ανάγνωσης*, Θεσσαλονίκη, 1990, 148-149.

39. *DAI*, κεφ. 51, σ. 250. Βλ. *Commentary*, 200-201. Πρβλ. ΒΛΥΣΙΔΟΥ, Η επιβουλή στα Δαμμανού, 86.

40. *DAI*, κεφ. 51, σ. 250.

admiral, was intending to engage the enemy⁴¹. Είναι πιθανόν, όμως, η έκφραση *διὰ τὸ ἀποβλέπειν*⁴² να μην έχει αιτιολογική σημασία, αλλά τελική⁴³ και η πρόταση, που παραθέσαμε, να μεταφράζεται: «Ο αυτοκράτορας έκανε αυτό για να αποβλέπει ο πατρίκιος και δρουγγάριος του πλωίμου Ευστάθιος στον πόλεμο κατά των εχθρών». Αν, πράγματι, το νόημα του χωρίου είναι αυτό, τότε ο υπαινιγμός ότι ο Ευστάθιος μέχρι τότε απέβλεπε στον πόλεμο κάποιου(ων) άλλου(ων) και όχι των εχθρών είναι προφανής. Στην περίπτωση αυτή, ο Λέων Σ΄ απομάκρυνε από την Κωνσταντινούπολη τον ύποπτων επιδιώξεων δρουγγάριο, αναθέτοντάς του μία πολύ μακρινή και δύσκολη αποστολή, την υπεράσπιση του Ταυρομενίου.

Η συνέχεια, που αφορά την αποτυχία του Ευσταθίου, την απόδοση σε αυτόν της κατηγορίας της προδοσίας και την κάλυψή του από τον πατριάρχη, είναι γνωστή. Εκείνο, το οποίο ενδιαφέρει την παρούσα μελέτη, είναι η διαπίστωση ότι ο Νικόλαος Μυστικός, από τις αρχές κιόλας της πρώτης του πατριαρχείας υπερασπίσθηκε αξιωματούχους, τους οποίους η Μακεδονική δυναστεία αποτίμησε αρνητικά.

Δ΄

Διερευνώντας τον πολιτικό ρόλο του Νικολάου Μυστικού και τις διασυνδέσεις, που είχε με εκπροσώπους της ανώτερης τάξης, διαπιστώνει κανείς μία ακόμη πτυχή της δράσης του, όμοια με αυτήν του πατριάρχη Φωτίου.

Αυτή τη φορά η ομοιότητα δεν αφορά ούτε την κοινή υπόθεση των επεισοδίων, στα οποία αναμείχθηκαν, ούτε τα ίδια αξιώματα των ανδρών, που υπερασπίσθηκαν. Αφορά τον τόπο καταγωγής των ανθρώπων, με τους οποίους οι δύο πατριάρχες συνεργάσθηκαν κατά καιρούς.

41. DAI, κεφ. 51, σ. 251. Βλ. και K. BELKE - P. SOUSTAL, *Die Byzantiner und ihre Nachbarn. Die 'De Administrando imperio' gennante Lehrschrift des Kaisers Konstantinos Porphyrogennetos für seinen Sohn Romanos*, Byzantinische Geschichtsschreiber 19, Βιέννη 1995, 254.

42. Πρβλ. Gy. MORAVCSIK, Τα συγγράμματα Κωνσταντίνου του Πορφυρογέννητου από γλωσσικής απόψεως, *Studia Byzantina*, Άμστερνταμ 1967, 262.

43. Ορισμένα παραδείγματα, στα οποία η σύνταξη *διὰ τὸ* + απαρέμφατο έχει τελική σημασία, είναι: DAI, κεφ. 43, σ. 194: *Ὅθεν διὰ τὸ μὴ εἰς σκάνδαλον εἶναι ...*

Είναι γνωστές οι σχέσεις του Νικολάου Α΄ με τους Δούκες, όπως γνωστό είναι ότι η οικογένεια αυτή καταγόταν από την Παφλαγονία ή, τουλάχιστον, διέθετε εκεί μεγάλη έγγεια ιδιοκτησία⁴⁴. Η περιοχή αυτή υπήρξε επίσης η πατρίδα της οικογένειας των Κουρκούα⁴⁵ και, μάλλον, των Βαβούτζικων⁴⁶. Τα δύο τελευταία ονόματα εντοπίζονται στις πηγές, όταν γίνεται λόγος για τη συνωμοσία του 886, στην οποία η ανάμειξη του Φωτίου θεωρείται αναμφισβήτητη⁴⁷. Στην προσπάθεια ανατροπής του Βασιλείου Α΄, ο Φώτιος στηρίχθηκε σε επιφανείς παφλαγονικές οικογένειες⁴⁸, μία από τις οποίες, οι Βαβούτζικοι, είχε συγγενικούς δεσμούς με τη δυναστεία του Αμορίου⁴⁹. Στην προσπάθεια ανατροπής του Λέοντος Σ΄, ο Νικόλαος Μυστικός απευθύνθηκε στον Παφλαγόνα Ανδρόνικο Δούκα. Το γεγονός ότι και οι δύο πατριάρχες αναζήτησαν και βρήκαν οπαδούς των επιδιώξεών τους από την ίδια περιοχή δεν πρέπει να είναι απλή σύμπτωση.

Οι εχθρικές διαθέσεις των Μακεδόνων αυτοκρατόρων έναντι των Παφλαγόνων εκφράσθηκαν σαφέστατα από τον Κωνσταντίνο Ζ΄⁵⁰ και πρέπει να ήταν δεδομένες από την εποχή ήδη της ανόδου στο θρόνο του Βασιλείου Α΄⁵¹: από την περιοχή αυτή καταγόταν η οικογένεια της αυτο-

ἐξέκοπεν ταύτην ὁ ... βασιλεὺς Ῥωμανός DAI κεφ. 46, σ. 218: *ὅτι διὰ τὸ ποιῆσαι τὸν Κουρκένιον κουροπαλάτην ἀπέρχεται ἐκεῖσε.*

44. D. POLEMIS, *The Doukai. A Contribution to Byzantine Prosopography*, Λονδίνο 1968, 3-6.

45. ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, 426. Βλ. J.- Cl. CHEYNET, *Pouvoir et contestations à Byzance (963-1210)*, Παρίσι 1990, 216.

46. Fr. WINKELMANN, *Quellenstudien zur herrschenden Klasse von Byzanz im 8. und 9. Jahrhundert*, BBA 54, Βερολίνο 1987, 74 και 164.

47. Βλ. πιο πάνω σημ. 30.

48. O A. VOGT (La jeunesse de Léon VI le Sage, *Revue Historique* 174, 1934, 420-421) υπέθεσε ότι εκλεκτός του Φωτίου για το θρόνο μπορεί να ήταν και κάποιο μέλος της οικογένειας των Δουκών. Η μόνη ένδειξη, που καθιστά πιθανή την ύπαρξη σχέσεων του πατριάρχη με την οικογένεια αυτή, είναι ότι το πρώτο γνωστό μέλος της (POLEMIS, *Doukai*, 16) ήταν σύγχρονο με τον Φώτιο.

49. ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, 175. Βλ. C. MANGO, *The Liquidation of Iconoclasm and the Patriarch Photios*, στον τόμο A. BRYER - Judith HERRIN (έκδ.), *Iconoclasm*, Birmingham 1977, 137-138.

50. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΣ, *Περὶ θεμάτων*, έκδ. A. PERTUSI, 72.

51. Πρβλ. WINKELMANN, *Quellenstudien*, 164.

κράτειρας Θεοδώρας⁵². Οι οπαδοί του θα προέρχονταν από αλλού και το 867-868 ο αυτοκράτορας, ορίζοντας ως αναδόχους του γιου του Λέοντος τους στρατηγούς και υπόλοιπους άρχοντες των θεμάτων Ανατολικών και Καππαδοκίας⁵³, επιδείκνυε τις δυνάμεις, στις οποίες θα στηριζόταν. Στα πλαίσια ανεύρεσης πιστών θεραπόντων για την αντιμετώπιση των επιφανών αντιπάλων του εντάσσεται και η ανάδειξη της οικογένειας των Φωκά⁵⁴.

Όταν το 886 ο Βασίλειος Α΄ αποφάσισε την ολοκλήρωση της δυτικής πολιτικής του, αποστέλλοντας στην νότια Ιταλία τον Νικηφόρο Φωκά τον παλαιό, τότε ακριβώς αποκαλύφθηκε η συνωμοσία με επικεφαλής τον Παφλαγόνα δομέστικο των ικανάτων Κουρκούα⁵⁵. Εκείνη τη στιγμή η ανέλιξη της οικογένειας των Φωκά φαινόταν ως το αντίβαρο που είχε δημιουργήσει ο Βασίλειος Μακεδών, προκειμένου να εξουδετερώσει τις συνέπειες των αντιπολιτευτικών τάσεων, κύριος φορέας των οποίων ήταν ο πατριάρχης και Παφλαγόνες επώνυμοι άνδρες.

Ο κίνδυνος, τον οποίο διέτρεξαν οι αυτοκράτορες Βασίλειος Α΄ και Λέων Σ΄ από τη σύμπλευση των πατριαρχών Φωτίου και Νικολάου Μυστικού με επιφανείς οικογένειες από την Παφλαγονία, γίνεται σαφέστερος μετά την ακόλουθη παρατήρηση: από τις συνωμοσίες, που εκδηλώθηκαν ή αποκαλύφθηκαν μεταξύ των ετών 867 και 905/906⁵⁶, οι μόνες, οι οποίες έτυχαν ευρείας στήριξης από την κοινωνικά ανώτερη τάξη και, κατά συνέπεια, είχαν μεγάλο πολιτικό αντίκτυπο ήταν η επιβουλή του δομεστικού των ικανάτων Κουρκούα, η επίθεση στο ναό του Αγίου Μωκίου και η αποστασία του Ανδρονίκου Δούκα. Από αυτές μόνο για την μία, τη δολοφονική απόπειρα

52. Α. ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ, Βίος της αυτοκράτειρας Θεοδώρας (BHG 1731), *Σύμμεικτα* 5, 1983, 257 και 272.

53. *Περί βασιλείου τάξεως*, 622. Βλ. VOGT, Jeunesse, 397-399· R. GUILLAND, *Patrices sous les règnes de Basile Ier (867-886) et de Léon VI (886-912)*, BZ 63, 1970, 302, 307 (=ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ, *Titres et fonctions de l'empire byzantin*, Λονδίνο 1976, αρ. XI).

54. Βλ. J.- Cl. CHEYNET, *Les Phocas*, στον τόμο G. DAGRON - H. MIHĂESCU, *Le traité sur la guérilla (De velitatione) de l'empereur Nicéphore Phocas (963-969)*, Παρίσι 1986, 290-293.

55. Βλ. πιο πάνω σημ. 30.

56. Συνοπτικά, βλ. ΜΠΟΥΡΔΑΡΑ, *Καθοσώσεις*, 35-54.

του 903, δεν γνωρίζουμε με βεβαιότητα τους υποκινητές της⁵⁷. Και στις τρεις, όμως, ο πρωταρχικός ρόλος του πατριάρχη θεωρείται αναμφισβήτητος.

Φώτιος και Νικόλαος Μυστικός, στην προσπάθεια επιβολής των δικών τους απόψεων και επιδιώξεων, συσπείρωσαν γύρω τους επίλεκτα μέλη της κοινωνίας, τα οποία, με επικεφαλής παφλαγονικής, κυρίως, καταγωγής αξιωματούχους, επιδίωξαν την ανατροπή του αυτοκράτορα. Οι ομοιότητες της πολιτικής δράσης των δύο ιεραρχών είναι ουσιαστικές.

Η εκθρόνιση του πατριάρχη Νικολάου Α΄ Μυστικού το 907, ίσως, να μην απηχεί μόνο την προσπάθεια του Λέοντος Σ΄ να επιβάλει τη δική του λύση στο περίφημο ζήτημα της τεταρτογαμίας, αλλά και να ανακόψει την επανάληψη της επίφοβης για την εξουσία του δράσης του πατριάρχη Φωτίου, από την οποία ο Νικόλαος Α΄ έδειξε από πολύ νωρίς ότι είχε εμπνευσθεί.

Εάν, πράγματι, ο Νικόλαος Μυστικός επανήλθε στον πατριαρχικό θρόνο τον Μάιο του 912 με τη θέληση του Λέοντος Σ΄, είναι αδύνατον να εξακριβωθεί⁵⁸. Εκείνο, όμως, που τα γεγονότα μαρτυρούν, είναι ότι, μετά την εκθρόνιση του Νικολάου Α΄ το 907, ο Λέων Σ΄ δεν αντιμετώπισε καμία επιβουλή.

57. Βλ. JENKINS, Flight of Samonas, 225-226· POLEMIS, *Doukai*, 20.

58. N. OIKONOMIDÈS, La dernière volonté de Léon VI au sujet de la tétragamie, *BZ* 56, 1963, 46-52· ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ, La «préhistoire» de la dernière volonté de Léon VI au sujet de la tétragamie, *BZ* 56, 1963, 265-270 [= ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ, *Documents et études sur les institutions de Byzance (VIIe-XVe s.)*, Λονδίνο 1976, αρ. IV και V]· Patricia KARLIN-HAYTER, La «préhistoire» de la dernière volonté de Léon VI, *Byzantion* 33, 1963, 483-486 (=ΤΗΣ ΙΔΙΑΣ, *Studies*, αρ. XII). Βλ. επίσης, B. FLUSIN, Un fragment inédit de la Vie d'Euthyme le Patriarche?, *TM* 9, 1985, 129-131· ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ, Un fragment inédit de la Vie d'Euthyme le Patriarche? II. Vie d'Euthyme ou Vie de Nicétas?, *TM* 10, 1987, 240-248.

Basiliki N. BLYSSIDU, Über die Gründe der Absetzung des Patriarchen Nikolaos I. Mystikos (907).

In dieser Arbeit werden Ähnlichkeiten der politischen Tätigkeit des Photios mit jener des Nikolaos Mystikos während seines ersten Patriarchats erörtert. Die Anfänge der Einmischung des Nikolaos I. in die politischen Angelegenheiten des byzantinischen Reiches rufen ähnliche Taten seines Lehrers Photios zurück. Beide Patriarchen kamen den Drungariern der Flotten, Adrianos, und Eustathios energisch zur Hilfe, als sie als verantwortliche für den Fall von Syracus (878) und Taormina (902) von den jeweiligen Kaisern Basileios I. und Leon VI. beurteilt wurden.

In ihrem Versuch ihre Ansichten und politische Ziele durchzusetzen, zogen Photios und Nikolaos I. ausgewählte Vertreter der adeligen Spitze der Gesellschaft zusammen. Diese strebten unter der Führung von Kurkuas, Babutzikos, Andronikos Dux, die allerdings aus Paphlagonien stammten, nach der Niederwerfung des Basileios I. und Leons VI. Die Ähnlichkeiten in Bezug auf die Tätigkeit der beiden Patriarchen sind wesentlich und offensichtlich.

Durch die Absetzung des Nikolaos Mystikos, versuchte Leon VI. vielleicht auch nicht nur seine eigene Lösung in das berühmte 'Tetragamieproblem' durchzusetzen, sondern auch die Wiederholung einer Geschichte zu vermeiden, die jene des Photios erinnern würde.